

Uit: de digitale Limburger 31 maart 2021

Het Achterhuis van Beek: Frans Kanarek heeft blijvend gedenkteken op steenworp van zijn onderduikadres

Vandaag om 11:45 door Paul Dolhain

Wethouder Diederens (links) en Jos Eggen van Stichting Herdenking Oorlogsslachtoffers Beek (SHOB) Afbeelding: Rob Oostwegel

Bij de Hennekenshof is woensdag, op zijn sterfdag, een plaquette onthuld ter herinnering aan Frans Kanarek. Hij zat ruim twee jaar ondergedoken op de zolder van de oude sigarenfabriek Hennekens. Zijn vrienden hadden hier een schuilplek voor hem ingericht: 'Het Achterhuis van Beek'.

Het is 1934 als de Joodse familie Kanarek verhuist vanuit het Duitse Hörde, een klein plaatsje onder de rook van Dortmund, naar Beek. Vader Adolf en moeder Johanna beginnen een kruidenierswinkel aan de Maastrichterlaan 11 en gaan boven de zaak wonen met hun dochter Gerda en de dan 17-jarige zoon Frans. Het gezin voelt zich al snel thuis in Beek en de zaak

loopt naar behoren, maar de familie krijgt een eerste dreun te verwerken als dochter Gerda op 26-jarige leeftijd overlijdt aan tuberculose.

Arbeitseinsatz

Frans vindt steun bij zijn vrienden Harry Piek, Bert Soetbrood, Willy Sangers en Maxime Hennekens, door zijn maten liefkozend Siem genoemd. De vriendschap tussen de vier is hecht. Ze doen alles samen, vaak met Siems broer Theo Hennekens in hun kielzog. Hoe sterk de vrienden verbonden zijn, blijkt als Frans eind juli 1942 een oproep krijgt om zich te melden in Maastricht, om van daaruit naar Westerbork te gaan, waar hij 'gekeurd zal worden voor arbeidsinzet in Duitsland'. De *Arbeitseinsatz*. Dezelfde oproep krijgen die dag zeshonderd Limburgse Joden. Frans gaat met de brief naar Siem. „Frans kreeg van hem en zijn vrouw het advies zich niet te melden, omdat ze de wildste verhalen hadden gehoord”, vertelt voorzitter Jos Eggen van Stichting Herdenking Oorlogsslachtoffers Beek. De stichting is met de gemeente Beek initiatiefnemer van de plaquette.

Frans Kanarek tijdens zijn onderduikperiode. Hij heeft zijn haar tijdens zijn verblijf op zolder nooit geknipt. *Foto: Archief Theo Hennekens*

Ansichtkaart

Siem is samen met zijn vader eigenaar van de sigarenfabriek Hennekens en op zolder zoekt hij een plek waar Frans kan onderduiken. Achter een muur van sigarenkisten maken ze hier een schuilplek die te bereiken is via de achterwand van een grote houten kist. „De ruimte was 21 vierkante meter groot en was voorzien van een tafel met stoelen, een lamp, radio en potkachel, verspreid over meerdere vertrekken. Er was zelfs plaats voor bezoek”, weet Eggen. Kanarek betreft de ruimte op 25 augustus 1942. „Niemand buiten zijn vrienden wist er van.

Frans heeft zijn ouders een ansichtkaart gestuurd waarop hij schreef 'groetjes uit Zwitserland'. Zijn ouders wisten enkel dat hij veilig was, maar waar wisten ze niet."

Lichtknoppen

Het pact van de vrienden is ijzersterk, enkel Theo Hennekens sluit zich aan als hij Frans ontdekt tijdens een bezoek aan de fabriek, maar ook hij zwijgt. „De fabriek lag in de oorlogsjaren stil. Er kwam bijna niemand, en alleen onder begeleiding van Siem die dit aan Frans liet weten door de lichtknoppen aan en uit te draaien.”

Het verhaal krijgt een dramatische wending als vader Adolf komt te overlijden. Na een bezoek aan het postkantoor zakt hij op 9 oktober 1942 op de Markt in Beek ineen en overlijdt, vermoedelijk aan een hartinfarct. Frans hoort het nieuws over zijn vader van zijn vrienden, maar kan niet naar de begrafenis noch naar zijn moeder om haar te troosten. Het is vriend Siem die zorgt dat Frans toch een glimp van zijn vaders begrafenis mee kan krijgen. „Hij heeft ervoor gezorgd dat de begrafenisstoet langs de sigarenfabriek trok. Vanuit zijn schuiladres heeft Frans de kist van zijn vader langs zien komen.”

De houten kist die toegang bood tot 'Het Achterhuis' van Frans Kanarek. Foto: *Archief Theo Hennekens*

Hereniging

Om de tijd te doden vouwt Frans verzetskrant *Trouw* en maakt hij van oude sigarenkisten en materialen uit de fabriek miniaturen van de Hubertusmolen, zeilboten en borstbeeldjes van Hitler en Mussolini. „Waarschijnlijk om ze te vervloeken”. Begin 1943 krijgt hij zes weken bezoek van twee piloten, die de vrienden onderdak willen bieden om ze uit het zicht van de Duitsers te houden. Ook komt er een onverwacht weerzien met zijn moeder op 6 april 1943.

„De 60-plussers moesten zich toen melden in het concentratiekamp Vught en moeder Johanna was aan de beurt. Siem kondigde haar komst aan door met zijn wandelstok een code te tikken op de zoldervloer. Het was een weerzien na een jaar.”

Dakplanken

Frans houdt tijdens zijn verblijf op zolder geen dagboek bij, maar op de daklatten noteert hij met krijt de belangrijkste data. Zo schrijft hij: ‘17 september 1944, 18.10 uur, de eerste Amerikanen arriveren.’ Een dag later verlaten Frans en Johanna de zolder en in Beek kijken ze verwonderd op als ze het duo zien. „Willy Sangers was destijds gemeentesecretaris in Beek. Hij heeft gedurende de oorlog de geboorteaktes van vele Joden vervalst zodat ze veilig waren”, weet Eggen. De ‘Oskar Schindler’ van Beek sluit Frans in zijn armen, vriend Harry Piek - van beroep kleermaker - maakt een grote oranje strik voor hem.

Kanarek ervaart aan den lijve hoe belangrijk vrijheid is en meldt zich begin oktober 1944 aan bij de Limburgse Stoottroepen om mee te helpen de rest van Nederland te bevrijden. Tot gevechten komt het niet, de vrijwilligers worden vooral ingezet voor frontdiensten. Tijdens de hongerwinter van ‘44-’45 bewaken ze de linies met diensten van wel 60 uur aan een stuk, en dat in de strenge vrieskou met temperaturen van -20 graden. Het verzwakte lichaam van Frans kan de kou, mede door toedoen van het onderduiken, niet meer aan en loopt een zware longontsteking op. Op 15 maart 1945 overlijdt Frans Kanarek in het Calvariënberg ziekenhuis in Maastricht.

Hij wordt met militaire eer begraven. Moeder Johanna blijft alleen achter en is lange tijd ontroostbaar, maar vindt de kracht om na de oorlog de kruidenierswinkel weer te openen. Ze overlijdt op 14 december 1972 en wordt bijgezet in het graf van haar man Adolf en zoon Frans op de Joodse begraafplaats in Beek.

Foto: Rob Oostwegel

Herinneringen aan Frans Kanarek levend gehouden in Beek

Dat het verhaal van Frans Kanarek nog naverteld kan worden, is mede te danken aan de in 2019 overleden Theo Hennekens. Hij heeft tot in detail alles gearchiveerd en overgedragen

aan Oorlogsmuseum Eyewitness en gedetailleerd verteld aan Jos Eggen van Stichting Herdenking Oorlogsslachtoffers Beek (SHOB). De stichting zorgt er nu met de plaquette voor dat het bijzondere verhaal van Kanarek doorverteld kan blijven worden. Ook op andere plekken in Beek zijn herinneringen aan Kanarek te bewonderen. Bijvoorbeeld in Oorlogsmuseum Eyewitness waar de met krijt geschreven daklatten van de oude sigarenfabriek te bekijken zijn. SHOB verzorgt tevens oorlogswandelingen met scholieren uit groep 8 van alle Beekse basisscholen waarin ze onder andere vertellen over Frans Kanarek.